

บทที่ ๑
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในบรรดาภาคใหญ่ ๆ ทั้ง ๔ ภาคของประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่ใหญ่ที่สุด คือมีพื้นที่ทั้งสิ้น ๑๒๐,๑๖๖ ตารางกิโลเมตร หรือ $\frac{2}{3}$ ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ แต่เป็นภาคที่ยากจนที่สุด จากการสำรวจประชากรใน พ.ศ. ๒๕๐๓ ภาคนี้มีประชากรทั้งสิ้นประมาณ ๔ ล้านคน หรือมากกว่า $\frac{2}{3}$ ของประชากรทั้งประเทศทั้งหมด ๑๖.๓ ล้านคน ประชากรเหล่านี้มีรายได้ต่อหัวเพียง ๔๐๐ บาทต่อปี เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ต่อหัวโดยประมาณของทั้งประเทศ ๒,๐๐๐ บาทต่อปี ทั้งนี้เพราะอาชีพหลักของภาคได้แก่การทอผ้า (มากกว่า ๔๐% ของที่ดิน ใช้ทำการเพาะปลูกข้าว) แต่เนื่องจากพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่เป็นดินทรายน้ำขังไม่ชุ่ม และไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์ ฝนมักจะตกอยู่เฉพาะในบริเวณหนึ่งในระยะเวลาสั้น ๆ และดินก็ไม่สามารถจะเก็บความชื้นไว้ได้ อันเป็นเหตุให้บริเวณส่วนใหญ่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือแห้งแล้ง เพาะปลูกข้าวไม่ได้ผล ซึ่งกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจของภาคอย่างมาก

ทางด้านการเมือง รัฐบาลไทยได้ประกาศให้จังหวัดและอำเภอส่วนใหญ่ที่อยู่ติดพรมแดนของลาวเป็นเขตที่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศ ทั้งนี้เพราะประชากรตามดินแดนส่วนที่สำคัญ ๆ ของภูมิภาคอยู่ห่างไกลจากเจ้าหน้าที่รัฐบาลไทย และในทางเชื้อชาติคนภาคนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับคนลาวในประเทศลาว แม้ว่าจะพูดภาษาไทยเหมือนกัน แต่ก็เก็บภาษาไทยท้องถิ่นต่าง ๆ และยังมีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากคนไทยภาคกลางอย่างเห็นได้ชัด

สุเทพ สุนทรเกษม, ผู้แปลและบรรณาธิการ, สังคมวิทยาของหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, พระนคร, โรงพิมพ์สมาคมสังคมนาสตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๑, หน้า ๒๔๗-๒๕๒

๒. กุแหล่งชื่อแล้ว, หน้า ๒ - ๖

คนเหล่านี้ก็บอกว่ามีความใกล้ชิดกับคนลาวที่อยู่อีกฝากหนึ่งของแม่น้ำโขงมากกว่า ประกอบกับ
 เศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ถูกทอดทิ้ง ดังนั้นเมื่อเกิดมีการแยกตัวเป็น
 อิสระในประเทศลาว และกินแดนบริเวณที่ติดต่อกับประเทศลาวถูกแทรกซึมโดยคนไทยและ
 อื่น ๆ ที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล กินแดนส่วนนี้จึงกลายเป็นปัญหาที่รัฐบาลจะต้องพิจารณา
 แก้ไขฟื้นฟูบ้างรีบด่วน

รัฐบาลได้ตระหนักถึงความขมขื่นประกอบกับการถูกทอดทิ้งจากส่วนกลาง เป็นสาเหตุ
 ที่ทำให้ภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในสภาพที่พร้อมจะถูกรุกรานจากพวกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อ
 รัฐบาล เพื่อป้องกันภัยจากการแทรกซึมทางการเมือง ภูมิภาคนี้จึงได้กลายเป็นศูนย์กลาง
 ของความพยายามต่าง ๆ เพื่อที่จะสร้างความเจริญทาง เศรษฐกิจและสังคมให้ดีขึ้น ซึ่งรัฐบาล
 ไทยก็ได้รับความร่วมมืออันดีจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา และองค์การระหว่างชาติ ในการสร้าง
 และปรับปรุงทางหลวงแผ่นดินจากส่วนกลางไปยังจังหวัดต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ และสร้างถนน
 เชื่อมระหว่างอำเภอ และหมู่บ้าน ทำให้ความเจริญแผ่ไปได้ทั่วภาค และทำให้การค้าขาย
 ระหว่างจังหวัดและภาคสะดวกขึ้น นอกจากนี้รัฐบาลยังได้สร้างเขื่อนกั้นน้ำ และอ่างเก็บน้ำ
 เพื่อประโยชน์ทางการเกษตรและอุตสาหกรรมซึ่งจะเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับความเจริญทางเกษตร

วิทยาการและความเจริญต่าง ๆ ที่รัฐบาลได้พาเข้ามาสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 จะเกิดผลก็ต่อเมื่อประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจถึงประโยชน์ที่จะได้รับ นั่นคือประชาชนจะ
 ต้องมีการศึกษาคือ หอ ดังนั้นรัฐบาลจึงได้พัฒนาการศึกษาของภาคนี้ควบคู่ไปกับการพัฒนา เศรษฐกิจ
 โดยสร้างโรงเรียนเพิ่มขึ้นตามหมู่บ้าน และอำเภอต่าง ๆ เมื่อภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้วัน
 การพัฒนาทั้งด้านการศึกษาและเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง การศึกษาในระดับอุดมศึกษาจึงเป็น
 ที่ต้องการของประชาชนมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากจำนวนนักเรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ทางภาค
 ตะวันออกเฉียงเหนือ ได้สมัครสอบเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐^๑

^๑ สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, รายงานการสอบร่วม
เข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๑๐-๒๕๑๑

เป็นจำนวนถึง ๒,๔๐๕ คน และในปี พ.ศ. ๒๕๑๑^๕ เป็นจำนวนถึง ๒,๔๕๔ คน ทั้งนี้ รัฐบาลได้มีโครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นที่จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นสถาบันชั้นสูงที่จะรับ นักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ในภาคนี้เข้าศึกษาต่อ เป็นการระดมจำนวนนักเรียนของ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาให้มุ่งเข้าศึกษาต่อในจังหวัดพระนครมากขึ้นไป และเพื่อให้ มหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางของภาค เป็นรากฐานสำหรับความเจริญในอนาคต โดยให้ทำ ทิศิ์เปิดมหาวิทยาลัยเป็นทางการเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๑๐* สาขาวิชาที่เปิดสอนได้แก่ วิศวกรรมศาสตร์ เกษตรศาสตร์ วิทยาศาสตร์ อักษรศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ในอนาคต จะเปิดสอนแพทยศาสตร์อีกสาขาหนึ่ง

บรรดานักเรียนที่เรียนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ต่างก็มีความมุ่งหวังที่จะศึกษาต่อใน ระดับอุดมศึกษา เพื่อจะได้ฝึกฝนหาความรู้ ความชำนาญ ใยวิชาดีที่ชั้นสูง และนำความรู้ที่ ได้ไปทำประโยชน์ให้แก่ประเทศ ความมุ่งหวังในการเลือกอาชีพ ที่จะเรียนต่อในระดับอุดม ศึกษาเริ่มมีขึ้นตั้งแต่นักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ซึ่งในตอนนั้นนักเรียนจะต้องตัดสินใจว่า จะประกอบอาชีพใดในอนาคต เพื่อจะได้เลือกเรียนในแผนกที่เหมาะสม ต่อมาเมื่อนักเรียน ศึกษาอยู่ใยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ นักเรียนจะต้องตัดสินใจเลือกอาชีพอีกครั้งหนึ่ง การตัดสินใจ ครั้งหลังนี้จะใกล้เคียงความเป็นจริงมากกว่าครั้งแรก เพราะนักเรียนจะต้องพิจารณาถึงความ สามารถของตนเอง ความต้องการของบิดามารดา ความก้าวหน้าในการงาน รายได้ที่ดี และความมีเกียรติที่จะได้รับจากการประกอบอาชีพนั้น จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือไม่หรือว่าจะเลือกอาชีพนั้น เพราะบุคคลที่ตนนับถือประกอบอาชีพนั้นอยู่ สิ่งเหล่านี้เป็นตัวประกอบที่มี ความสำคัญอย่างมากต่อการเลือกอาชีพ และบุคคลหนึ่ง ๆ ก็ย่อมจะเห็นความสำคัญของตัว ประกอบนั้น ๆ ต่าง ๆ กันออกไป บางคนอาจถือว่าการมีความสุขในชีวิตจำเป็นจะต้องมี

^๕สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ , สำนักนายกรัฐมนตรี, รายงานการสำรวจรวม เข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๑๑-๒๕๑๒

*หมายเหตุ มหาวิทยาลัยขอนแก่นเปิดสอนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๐ โดยตั้งที่ทำการ ชั่วคราวอยู่ที่คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ และได้เปิดเป็นทางการใน พ.ศ. ๒๕๑๐

ฐานะทาง เศรษฐกิจที่มั่นคง ทำให้บุคคลนั้น เลือกอาชีพที่คิดว่าจะมีรายได้ทั้งงดงาม แต่ฐานะทาง เศรษฐกิจไม่ได้มีความสำคัญต่อการตัดสินใจ เลือกอาชีพของแต่ละคน เสมอไป บางคนอาจจะต้องการทำงานที่มีรายได้น้อย แต่มีเกียรติ หรือมีโอกาสดำเนินการงานมากกว่า และคงจะมีบุคคลอีกเป็นจำนวนมากที่ต้องการทำงาน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม

ในสังคมไทย เด็กจะต้องเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ และต้องทำตามคำแนะนำของผู้ใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ทั้งนี้บางครั้งบิดามารดาเลือกอาชีพของเด็ก จึงขึ้นอยู่กับความพอใจของบิดามารดาที่ต้องการจะให้ลูกประกอบอาชีพใด หรือให้ดำเนินอาชีพตามที่ตนประกอบ และในบางกรณีการดำเนินอาชีพตามบิดาหรือมารดานั้น เด็กจะไม่รู้สึกรู้ว่าถูกบังคับ เพราะเด็กก็ต้องการจะประกอบอาชีพนั้น เนื่องจากความนิยมในอาชีพบิดามารดาของตน จึงต้องการจะดำเนินอาชีพตาม นอกจากนั้นเด็กอาจจะนิยมรักใคร่ ครู หรือ เฒ่าเป็นข้อย่างบุคคลในอาชีพต่าง ๆ จนอยากจะทำประกอบอาชีพตามบุคคลนั้น

ไม่ว่าเด็กเรียนจะเลือกอาชีพใด การจะศึกษาวิชาชีพนี้ได้ นักเรียนจะต้องผ่านการสอบคัดเลือก เพราะสถานที่เรียนในสถาบันชั้นสูงมีจำนวนจำกัด จำเป็นต้องสอบแข่งขันด้วยสติปัญญาและความรู้ความสามารถ และถึงแม้ว่านักเรียนจะผ่านการสอบคัดเลือกและมีสิทธิเข้าศึกษาในสถาบันวิชาชีพนั้น ๆ แล้วก็ตาม นักเรียนก็ยังต้องมีความสามารถพอที่จะศึกษาจนสำเร็จ ดังนั้น บางคนอาจจะเห็นว่าความสามารถในการเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการเลือกประกอบอาชีพ

ด้วยเหตุที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่กำลังได้รับการพัฒนา และได้รับความสนใจจากรัฐบาลในฐานะที่เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของประเทศ ฉะนั้น จึงสมควรที่จะศึกษาว่า ในสภาพแวดล้อมเช่นนี้ ตัวประกอบด้าน คุณค่าทาง เศรษฐกิจ คุณค่าทางสังคม โอกาสก้าวหน้าในการงาน คุณประโยชน์ต่อส่วนรวม ความมุ่งหวังของครอบครัว การถือตนตามแนวทางอาชีพ และความสามารถในการเรียน จะมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ในภูมิภาคนี้เพียงไร

ในการศึกษาถึงตัวประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ นอกจากผู้เขียนจะได้ศึกษากับนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้ว ยังมีผู้ร่วม

ทำการศึกษาอีก ๓ ท่วม คือ น.ศ.สุณี ชนสารสมบัติ จะศึกษากับนักเรียนในภาคกลาง
 น.ศ.วารุณี อัศวีวัฒน์ จะศึกษากับนักเรียนในภาคเหนือ และ น.ศ.จลวย กิริติรักษกุล
 จะศึกษากับนักเรียนในภาคใต้ ซึ่งจะทำให้เห็นถึงความแตกต่างของตัวประกอบที่มีอิทธิพล
 ในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ในภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาว่าตัวประกอบใดในบรรดาตัวประกอบต่อไปนี้ มีอิทธิพลต่อ
 การเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด คือ

๑. ความสามารถในการเรียน (Academic Ability)
๒. ความมุ่งหวังของครอบครัว (Family Expectation)
๓. คุณค่าทางสังคม (Social Value)
๔. คุณค่าทางเศรษฐกิจ (Economic Value)
๕. โอกาสก้าวหน้าในการทำงาน (Professional Growth)
๖. คุณประโยชน์ของอาชีพ (Usefulness)
๗. การถือตนตามอย่างในทางอาชีพ (Occupational Identification)

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ สุ่มจากนักเรียนชายและหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕
 ที่กำลังศึกษาในแผนกวิทยาศาสตร์และแผนกศิลปะ ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๑ จากโรงเรียน
 ราษฎร และโรงเรียนรัฐบาลของจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ

๑. จังหวัดขอนแก่น ได้แก่
 - โรงเรียนกัลยาณวัตร
 - โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน
๒. จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่
 - โรงเรียนมคฺจนารี
 - โรงเรียนสารคามพิทยาคม

๓. จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่

โรงเรียนศิริวิทยากร

โรงเรียนสุนารีวิทยาลัย

๔. จังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่

โรงเรียนมหาพุทธาราม

โรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย

๕. จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่

โรงเรียนเบญจมมหาราช

โรงเรียนวิไลวัฒนา

สมมติฐานของการวิจัย

๑. นักเรียนที่เลือกอาชีพต่างกันจะจัดลำดับความสำคัญของตัวประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพแต่ละด้านต่างกัน

๒. นักเรียนที่เลือกอาชีพเดียวกัน จะจัดลำดับความสำคัญของตัวประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพต่างกัน

๓. นักเรียนชายและหญิง จะจัดลำดับความสำคัญของตัวประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพแต่ละด้านต่างกัน

คำจำกัดความ

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชาย และหญิง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ที่กำลังศึกษาในแผนกวิทยาศาสตร์ และแผนกศิลปะ ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๑ ของโรงเรียนขอนแก่นวิทยายน โรงเรียนกัลยาณวัตร โรงเรียนสารคามวิทยาคม โรงเรียนนงนารี่ โรงเรียนศิริวิทยากร โรงเรียนสุนารีวิทยาลัย โรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย โรงเรียนมหาพุทธาราม โรงเรียนเบญจมมหาราช และโรงเรียนวิไลวัฒนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ความสามารถในการเรียน (Academic Ability) หมายถึง ระดับสติปัญญาที่นักเรียนประเมินผลให้แก่ตัวเอง และหมายถึงระดับคะแนนสอบไล่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๘ ของนักเรียน

ความมุ่งหวังของครอบครัว (Family Expectation) หมายถึงความต้องการของบิดามารดา หรือญาติในวงที่มีผลต่อการเลือกอาชีพ

คุณค่าทางสังคม (Social Value) หมายถึงเกียรติยศชื่อเสียง และการได้รับการยกย่องนับถือในสังคม

คุณค่าทางเศรษฐกิจ (Economic Value) หมายถึงผลอันเกิดจากการประกอบอาชีพที่มีต่อเศรษฐกิจของแต่ละบุคคล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือระดับรายได้ หรือระดับเงินเดือน

โอกาสก้าวหน้าในการทำงาน (Professional Growth) หมายถึงแนวทางที่จะได้ขยายกิจการหรือได้เลื่อนตำแหน่งในการทำงานนั้น ๆ มีโอกาสมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพอื่น ๆ

คุณประโยชน์ของอาชีพ (Usefulness) หมายถึงกิจกรรมที่ดำเนินการในอาชีพนั้นให้ประโยชน์หรือให้บริการต่อสังคม หรือเป็นที่ต้องการของประเทศชาติมากกว่าอาชีพอื่น ๆ

การถือตนตามอย่างในทางอาชีพ (Occupational Identification) หมายถึงการยอมรับและเอาอย่างอาชีพของบุคคลที่นักเรียนรักใคร่นับถือหรือยกย่องโดยสมัครใจ